

בְּרֵשִׁית

תּוֹלְדוֹת

עם אונקלוס ורש"י

פרשת תולדות

יֵשׁ וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת יִצְחָק בֶּן

אַבְרָהָם אַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת

יִצְחָק׃

וְאֵלֶּין תּוֹלְדֹת יִצְחָק בֶּר אַבְרָהָם

אַבְרָהָם אֹלִיד יֵת יִצְחָק׃

וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת יִצְחָק יַעֲקֹב וַעֲשׂו

**האמורים בפרשה: אברהם הוליד את
יצחק. על ידי שכתב הכתוב יצחק בן
אברהם, הוזקק לומר אברהם הוליד את
יצחק, לפי שהיו ליצני הדור אומרים
מאבימלך נתעברה שרה, שהרי כמה
שנים שהתה עם אברהם ולא נתעברה
הימנו, מה עשה הקב"ה, צר קלסתר פניו
של יצחק דומה לאברהם, והעידו הכל
אברהם הוליד את יצחק, וזהו שכתב כאן
יצחק בן אברהם, שהרי עדות יש
שאברהם הוליד את יצחק:**

כִּוִּי־הִי יִצְחָק בֶּן אַרְבָּעִים שָׁנָה

בְּקָחָתוֹ אֶת רִבְקָה בַּת בְּתוּאֵל

הָאֲרָמִי מִפֶּדֶן אֶרֶם אֲחוֹת לָבֶן

הָאֲרָמִי לוֹ לֹא־עָשָׂה:

וְהָיָה יִצְחָק בֶּר אַרְבָּעִין שָׁנִין כֹּד נָסִיב

יָת רִבְקָה בַּת בְּתוּאֵל אֲרָמָא מִפֶּדֶן

אֶרֶם אֲחִיתָה דְּלָבֶן אֲרָמָא לָהּ לֹא־נָתַן:

בן ארבעים שנה. שהרי כשבא אברהם

מהר המזריה נתבשר שנולדה רבקה,

וַיִּצְחָק הָיָה בֶן לֵׁיז שְׁנָה, שְׁהָרִי בּוּ בְּפָרֶק
מֵתָה שְׂרָה, וּמִשְׁנֹלָד יִצְחָק עַד הָעֵקֶידָה
שְׁמֵתָה שְׂרָה לֵׁיז שְׁנָה, דְּבַת צ' הִיתָה
כְּשִׁנֹּלָד יִצְחָק, וּבַת קַכ״ז כְּשִׁמֵּתָה,
שֶׁנֶּאֱמָר וַיְהִי חַיִּי שְׂרָה וְגו', הָרִי לִי־צִחָק
לֵׁיז שְׁנִיִּם, וּבּוּ בְּפָרֶק נֹלָדָה רְבִקָּה, הִמֵּתִין
לָהּ עַד שֶׁתָּהָא רֵאוּיָה לְבִיָּאָה ג' שְׁנִיִּם,
וְנִשְׂאָה: בַּת בְּתוּאֵל מִפְּדֹן אַרְם אַחֻזָּת
לְבֶן. וְכִי עַד־יִיֵן לֹא נִכְתַּב שֶׁהִיא בַת בְּתוּאֵל
וְאַחֻזָּת לְבֶן וּמִפְּדֹן אַרְם, אֲלֹא לְהַגִּיד
שֶׁבַחָהּ, שֶׁהִיתָה בַת רִשְׁעִי וְאַחֻזָּת רִשְׁעִי

ומקומה אנשי רשע, ולא למדה

ממעשיהם: מפדן ארם. על שם ששני

ארם היו, ארם נהרים וארם צובה, קורא

אותו פדן, לשון צמד בקר, תרגום, פדן

תורין, ויש פותרין פדן ארם כמו שדה

ארם, שבלשון ישמעאל קורין לשדה פדן:

כא וַיַּעֲתָר יִצְחָק לַיהוָה לְנֹכַח

אֲשֶׁתוֹ כִּי עֲקָרָה הִוא וַיַּעֲתָר

לוֹ יְהוָה וַתַּהַר רַבָּקָה אֲשֶׁתוֹ:

וַצֵּלִי יִצְחָק קָדָם יי לְקַבֵּל אֶת־תָּה אֲרִי

עֲקָרָהּ הִיא וְקָבַל צְלוֹתָהּ יְיָ וְעַד־יָאֵת

רְבִקָּה אֶת־תְּתָהּ:

וַיַּעֲתָר. הָרְבָּה וְהַפְּצִיר בַּתִּפְלָה: וַיַּעֲתָר לָו. נִתְּפָצַר וְנִתְּפִיִּים וְנִתְּפָתָה לָו. וְאֹמֵר אֲנִי, כֹּל לְשׁוֹן עֲתָר, לְשׁוֹן הַפְּצָרָה וְרַבּוּי הוּא, וְכֵן וַעֲתָר עֵנָן הַקְּטוּרָה, מִרְבִּית עֲלִית הַעֲשֵׁן. וְכֵן הַעֲתָרָתָם עָלַי דְּבָרֵיכֶם, וְכֵן וְנַעֲתָרוּת נִשְׁיָקוֹת שׁוֹנָא, דּוּמּוֹת לְמִרְוּבוֹת וְהֵנָּה לְמִשְׁא, אֲנִקְרִישׁוֹר"א בִּלְע"ז: לְנִכְח אֲשֶׁתּוֹ. זֶה עֲזוּמָד בְּזוּיָת זֶה וּמִתְּפַלֵּל, וְזֶה עֲזוּמָדָת בְּזוּיָת זֶה וּמִתְּפַלֵּלָת: וַיַּעֲתָר לָו. לָו

וְלֹא לָהּ, שְׂאִין דּוֹמָה תַּפְלַת צְדִיק בֶּן רֹשֶׁעַ

לַתַּפְלַת צְדִיק בֶּן צְדִיק, לִפְיֵכֶךְ לֹו וְלֹא לָהּ:

כב וַיִּתְּרוּצְצוּ הַבָּנִים בְּקִרְבָּהּ

וַתֹּאמֶר אִם כֵּן לָמָּה זֶה אֲנֹכִי

וַתֵּלֶךְ לְדֹרֶשׁ אֶת יְהוָה:

וַדַּחֲקִין בְּנִיָּא בְּמַעְהָּ וַאֲמַרְתְּ אִם כֵּן

לָמָּה דִּנְן אֲנִי וְאַזְלַת לְמַתְבַּע אוֹלָפִן

מִן קֶדֶם יי:

וַיִּתְּרוּצְצוּ. עַל כְּרַחֲךָ הַמְקַרָּא הַזֶּה אוֹמֵר

**דורשני, שסתם מה היא רציצה זו, וכתב
אם כן למה זה אנכי. רבותינו דרשוהו
לשון ריצה, כשהיתה עוברת על פתחי
תורה של שם ועבר, יעקב רץ ומפרכס
לצאת, עוברת על פתחי עכו"ם, עשו
מפרכס לצאת. דבר אחר, מתרוצצים זה
עם זה, ומריבים בנחלת שני עולמות:
ותאמר אם כן. גדול צער העבור: למה
זה אנכי. מתאווה ומתפללת על הריון:
ותלך לדרוש. לבית מדרשו של שם:
לדרוש את ה'. שיגיד לה מה תהא**

בסופה:

כג וַיֹּאמֶר יְהוָה לָהּ שְׁנֵי (גִּיּוֹם)

גִּוּיִם בְּבִטְנָהּ וְשְׁנֵי לְאִמִּים

מִמֶּנֶּיךָ יִפְרְדּוּ וְלֹא־מִלֹּא־

יִאֲמָן וְרַב יַעֲבֹד צָעִיר:

וַאֲמַר יְיָ לָהּ תִּרְיִן עַמּוּמִין בְּמַעֲיָכִי

וְתִרְתִּין מִלְּכוֹן מִמַּעֲיָכִי יִתְפָּרֵשׁ וּמִלְּכוֹ

מִמִּלְכוֹ יִתְקַף וְרַבָּא יִשְׁתַּעֲבִיד לְזַעֲרָא:

וַיֹּאמֶר ה' לָהּ. עַל יְדֵי שְׁלִיחַ, לְשֵׁם נֹאמַר

ברוח הקדש, והוא אמר לה: שני גוים
בבטנך. גיים כתיב כמו גאים, אלו
אנטונינוס ורבי, שלא פסקו מעל שולחנם
לא צנון ולא חזרת, לא בימות החמה ולא
בימות הגשמים: ושני לאמים. אין לאום
אלא מלכות: ממעיך יפרדו. מן המעים
הם נפרדים, זה לרשעו וזה לתומו: מלאם
יאמץ. לא ישוּוּ בגדולה, כשזה קם זה
נופל, וכן הוא אומר אמלאה החרבה, לא
נתמלאה צור אלא מחרבנה של ירושלים:
כִּד וַיִּמְלְאוּ יַמֶּיהָ לְלֶדֶת וְהָיָה

תּוֹמָם בְּבִטְנָה:

וְשְׁלִימוֹ יוֹמָהָ לְמִילָד וְהָא תְּיוֹמִין

בְּמַעְהָ:

וַיִּמְלְאוּ יָמֶיהָ. אֲבָל בַּתְּמָר כְּתִיב וַיְהִי בַּעַת

לִדְתָהּ, שָׁלָא מְלָאוּ יָמֶיהָ, כִּי לִז' חֲדָשִׁים

יִלְדָתָם: וְהִנֵּה תוֹמָם. חֶסֶד, וּבַתְּמָר

תְּאוֹמִים מְלָא, לְפִי שְׁשֻׁנֵּיהֶם צְדִיקִים, אֲבָל

כֹּאן אֶחָד צְדִיק וְאֶחָד רָשָׁע:

כֹּה וַיֵּצֵא הָרֹאשׁוֹן אֶדְמוֹנִי כִּלּוֹ

כְּאַדְרֵת שֵׁעָר וַיִּקְרָאוּ שְׁמוֹ

עֵשׂוֹ:

וַנִּפֶּק קַדְמָאָה סְמוּק כֹּלָּה כְּגָלִים (נ"י

כְּכֹלֶן) דִּשְׁעָר וְקָרוּ שְׂמָה עֵשׂוֹ:

אֲדָמוֹנִי. סִימָן הוּא שִׁיחָא שׁוּפֹךְ דְּמִים:

כֹּל כַּאֲדַרְתָּ שְׁעָר. מִלָּא שְׁעָר כַּטְלִית שֶׁל

צִמָּר הַמִּלָּאָה שְׁעָר, פְּלוּקִיר"א בִּלְע"ז:

וַיִּקְרְאוּ שְׁמוֹ עֵשׂוֹ. הַכֹּל קָרְאוּ לוֹ כֵּן, לְפִי

שֶׁהִיָּה נַעֲשָׂה וְנִגְמָר בַּשְּׁעָרוֹ כִּבְּן שְׁנַיִם

הֶרְבֵּה:

כּוּ וְאַחֲרֵי כֵן יֵצֵא אֶחָיו וַיִּדּוּ

אֶחָזֶת בְּעֵקֶב עֵשׂוֹ וַיִּקְרָא שְׁמוֹ

יַעֲקֹב וַיִּצְחָק בֶּן שְׁנַיִם שָׁנָה

בְּלֶדֶת אֹתָם:

וּבֵתָר בֶּן נָפֶק אֲחוּהִי וַיֵּדָה אַחִידָא

בְּעֵקֶבָא דְעֵשׂוֹ וַיִּקְרָא שְׁמָהּ יַעֲקֹב

וַיִּצְחָק בֶּר שְׁתֵּין שָׁנִין כֹּד יְלִידָת

יְתֵהוֹן:

ואחרי כן יצא אחיו וגו'. שמעתי מדרש

אגדה הדורשו לפי פשוטו, בדין היה אוהז

בו לעכבו, יעקב נוצר מטיפה ראשונה
ועשו מן השנייה, צא ולמד משפופרת
שפיה קצרה, תן בה שתי אבנים זו תחת
זו, הנכנסת ראשונה תצא אחרונה,
והנכנסת אחרונה תצא ראשונה, נמצא
עשו הנוצר באחרונה יצא ראשון, ויעקב
שנוצר ראשונה יצא אחרון, ויעקב בא
לעכבו שיהא ראשון ללידה כראשון
ליצירה, ויפטור את רחמה, ויטול את
הבכורה מן הדין: בעקב עשו. סימן שאין
זה מספיק לגמור מלכותו עד שזה עומד

וְנוֹטְלָהּ הַיָּמָנוּ: וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב.

הַקֵּב"ה. דָּבָר אַחֵר אָבִיו קָרָא לוֹ יַעֲקֹב עַל

שֵׁם אַחִיזַת הָעֵקֵב: בֶּן שְׁשִׁים שָׁנָה. י'

שָׁנִים מִשְׁנַשְׂאָה עַד שֶׁנַּעֲשִׂיתָ בֵּת י"ג שָׁנָה

וְרֵאוּיָה לְהַרְיוֹן, וַי' שָׁנִים הָלָלוּ, צָפָה

וְהַמָּתִין לָהּ, כִּמּוֹ שֶׁעָשָׂה אָבִיו לְשָׂרָה, כִּיּוֹן

שֶׁלֹּא נִתְעַבְרָה, יָדַע שֶׁהִיא עֹקְרָה וְהַתְּפַלֵּל

עָלֶיהָ, וְשִׁפְחָהּ לֹא רָצָה לִישָׂא, לָפִי

שְׁנַת־קָדֶשׁ בָּהָר הַמְּזֻרָה לְהִיּוֹת עֹלָה

תְּמִימָה:

כִּי וַיִּגְדְּלוּ הַנְּעָרִים וַיְהִי עֲשֹׂ

אִישׁ יִדַּע צִיד אִישׁ שְׂדֵה

וַיַּעֲקֹב אִישׁ תָּם יָשָׁב אֲהָלִים:

וְרָבִיו עֹלְמִיָּא וְהָוָה עָשׂו גִּבּוֹר

נַחֲשִׁירָכָן גִּבּוֹר נָפֶק לְחַקְלָא וַיַּעֲקֹב גִּבּוֹר

שָׁלִים מִשְׁמֵשׁ בֵּית אוֹלְפָנָא:

וַיַּגְדְּלוּ הַנְּעָרִים וַיְהִי עָשׂו כָּל זְמַן שֶׁהָיוּ

קִטְנִים לֹא הָיוּ נִכְרִים בַּמַּעֲשִׂיהֶם, וְאִין

אָדָם מִדְּקָדָק בָּהֶם מָה טִיבָם, כִּיּוֹן שֶׁנַּעֲשׂוּ

בְּנֵי יִ"ג שָׁנָה, זֶה פּוֹרֵשׁ לְבַתִּי מִדְּרָשׁוֹת וְזֶה

פּוֹרֵשׁ לַעֲבוֹדַת אֱלֹהִים: יוֹדֵעַ צִיד. לְצוּד

וּלְרֵמֹת אֶת אֲבִיו בְּפִיו, וְשׁוֹאֵלוֹ, אֲבֹא
הֵי־אֵךְ מַעֲשֵׂרֶיךָ אֶת הַמֶּלֶךְ וְאֶת הַתֶּבֶן,
כְּסִבּוֹר אֲבִיו שֶׁהוּא מִדְּקֶדֶק בַּמִּצּוֹת: אִישׁ
שָׂדֶה. כִּמְשֻׁמְעוֹ, אָדָם בֶּטֶל, וְצוּדָה בַּקֶּשֶׁתוֹ
חַיּוֹת וְעוֹפּוֹת: תָּם. אֵינּוּ בָקִי בְּכָל אֱלֹהִים,
אֲלֹא כָלְבוֹ כֵּן פִּיו. מִי שֶׁאֵינּוּ חֲרִיף לְרֵמֹת
קְרוֹי תָם: יֵשֵׁב אֲהֻלִּים. אֲהֻלוֹ שֶׁל שָׁם
וְאֲהֻלוֹ שֶׁל עֵבֶר:

כֹּחַ וַיֵּאָהֵב יִצְחָק אֶת עֵשָׂו כִּי
צִיד בְּפִיו וְרִבְקָה אֲהָבָת אֶת

יַעֲקֹב:

וְרַחֵם יִצְחָק יְתַעֲשֵׂ אֲרִי מִצִּידָה הוּא

אֲכִיל וְרִבְקָה רְחִימַת יְתַעֲקֹב:

בפיו. כתר גומו בפיו של יצחק. ומדרשו,

בפיו של עשו, שהיה צד אותו ומרמהו

בדבריו:

כט וַיִּזַּד יַעֲקֹב נָזִיד וַיָּבֹא עֲשָׂו

מִן הַשָּׂדֶה וְהוּא עֵיף:

ובשיל יַעֲקֹב תִּבְשִׁילָא וְאַתָּא (נ"י

וְעַל עֵשׂוּ מִן חֶקְלָא וְהוּא מְשַׁלְּהִי:

ויזד. לשון בישול בתרגומו: והוא עיף.

ברציה, כמה דתימא כי עיפה נפשי
להורגים:

ל ויאמר עשׂו אל יעקב

הלעיטני נא מן האדם האדם

הזה כי עיף אנכי על כן קרא

שמו אדום:

ואמר עשׂו ליעקב אטעמני כען מן

סְמוּקָא סְמוּקָא הִדִּין אֲרִי מְשַׁלֵּהי אֲנָא

עַל כֵּן קָרָא שְׁמָה אֲדוּם:

הִלְעִיטְנִי. אִפְתַּח פִּי וּשְׁפֹךְ הָרֵבָה לְתוֹכָהּ,

כְּמוֹ שֶׁשְׁנִינוּ, אֵין אוֹבְסִין אֶת הַגִּמְלָא אֲבָל

מִלְעִיטִין אוֹתוֹ: מִן הָאֲדוּם הָאֲדוּם.

עֲדָשִׁים אֲדוּמוֹת, וְאוֹתוֹ הַיּוֹם מֵת אֲבָרָהָם,

שֶׁלֹא יֵרָאֶה אֶת עֲשׂוֹ בֶן בְּנוֹ יוֹצֵא לְתַרְבוֹת

רְעָה, וְאֵין זֶה שׁוֹיְבָה טוֹבָה שֶׁהִבְטִיחוּ

הַקַּב"ה, לְפִיכָךְ קָצַר הַקַּב"ה ה' שְׁנִים

מִשְׁנֹתָיו, שִׁיִּצְחָק חֵי ק"פ שְׁנָה, וְזֶה קַע"ה

שְׁנָה, וּבִישָׁל יַעֲקֹב עֲדָשִׁים לְהַבְרוֹת אֶת

האבל, ולמה עדשים שדומות לגלגל,
שהאבלות גלגל החוזר בעולם.:

לא ויאמר יעקב מכרה כיום
את בכרתך לי:

ואמר יעקב זבין כיום דלהן ית
בכרותך לי:

מכרה כיום. כתרגומו כיום דילהן, כיום
שהוא ברור, כך מכור לי מכירה ברורה:
בכרתך. לפי שהעבודה בבכורות, אמר
יעקב אין רשע זה בדאי שיקרב להקב"ה:

לֵב וַיֹּאמֶר עֲשׂוּ הִנֵּה אֲנֹכִי

הוֹלֵךְ לְמוֹת וְלָמָּה זֶה לִי

בְּכֹרָה:

וַאֲמַר עֲשׂוּ הֵא אֲנִי אֶזֶל לְמָמַת וְלָמָּה

דִּנְן לִי בְּכֹרוֹתָא:

הִנֵּה אֲנֹכִי הוֹלֵךְ לְמוֹת. אִמַר עֲשׂוּ מָה

טִיבָה שֶׁל עֲבוּדָה זֹה, אִמַר לוֹ כִּמָּה אִזְהָרוֹת

וְעוֹנְשֵׁין וּמִיתוֹת תְּלוּיִן בָּהּ, כְּאוֹתָהּ

שֶׁשְׁנֵינּוּ, אִלּוּ הֵן שְׁבִמִיתָהּ, שְׁתֵּי יִין

וּפְרוּעֵי רֹאשׁ, אִמַר, אֲנִי הוֹלֵךְ לְמוֹת עַל

ידה, אם כן מה חפץ לי בה:

לג ויאמר יעקב השבעה לי

כיום וישבע לו וימכור את

בכרתו ליעקב:

ואמר יעקב קים לי כיום דלהן וקיים

לה וזבין ית בכרותה ליעקב:

לד ויעקב נתן לעשו לחם ונזיד

עדשים ויאכל וישת ויקם

וילך ויבז עשו את הבכרה:

וַיַּעֲקֹב יֵהָב לַעֲשׂוֹ לֶחֶם וְתַבְשִׁיל

דְּטִלּוֹפְחִין וְאָכַל וְשָׁתִי וְקָם וְאָזַל וְשָׁט

עֲשׂוֹ יֵת בְּכֵרוֹתָא:

וַיִּבֶז עֲשׂוֹ. הָעִיד הַכְּתוּב עַל רִשְׁעוֹ שְׁבִיזָה

עֲבוֹדָתוֹ שֶׁל מָקוֹם:

בראשית פרק-כו

א וַיְהִי רָעַב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם

הָרָעַב הָרָאשׁוֹן אֲשֶׁר הָיָה

בְּיָמָיו אֲבָרָהָם וַיֵּלֶךְ יִצְחָק אֶל

אֲבִימֶלֶךְ מֶלֶךְ פְּלִשְׁתִּים גְּרָרָה:

וְהָיָה כִּפְנֵא בְּאַרְעָא בְּרַ מִכְּפֵנָא

קִדְמָאָה דִּי הָוָה בְּיוֹמֵי אֲבֵרָהָם וְאַזְל

יִצְחָק לֹות אֲבִימֶלֶךְ מֶלֶכָא דְּפִלְשֶׁתִּיאִי

לְגֶרָר:

ב וַיֵּרָא אֵלָיו יְהוָה וַיֹּאמֶר אֵל

תֵּרֶד מִצְרַיִמָּה שְׁכֹן בְּאַרְיִן

אֲשֶׁר אֹמַר אֵלֶיךָ:

וְאַתָּה גְּלִי לָהּ יִי וְאֹמַר לָא תַּחֲוֹת

לְמִצְרַיִם שְׂרִי בְּאַרְעָא דִּי אֵימַר לָךְ:

אל תרד מצרימה. שהיה דעתו לרדת
למצרים כמו שירד אביו בימי הרעב, אמר
לו אל תרד מצרימה, שאתה עולה
תמימה, ואין חוצה לארץ כדאי לך:

ג גֹּר בְּאֶרֶץ חִזְאֵת וְאַחִיָּה
עַמִּי וְאַבְרָכָה כִּי לָךְ וְלִזְרַעֲךָ
אֶתֶּן אֶת כָּל הָאֲרָצוֹת הָאֵל
וְהִקְמֹתִי אֶת הַשְּׂבֵעָה אֲשֶׁר
נִשְׂבַּעְתִּי לְאַבְרָהָם אֲבִיךָ:

דֹּוֹר בְּאַרְעָא הָדָא וַיְהִי מִימְרֵי בְּסַעֲדָךְ

וְאֶבְרַכְנֶךָ אֲרִי לָךְ וְלִבְנֶיךָ אֲתֵן יֵת כָּל

אַרְעֶתָא הָאֵלִין וְאַקָם יֵת קִימָא דִּי

קִימִית לְאַבְרָהָם אֲבוּךָ:

הָאֵל. כְּמוֹ הָאֵל:

דַּ וְהִרְבֵּיתִי אֶת זִרְעֶךָ כְּכוֹכְבֵי

הַשָּׁמַיִם וְנָתַתִּי לְזִרְעֶךָ אֶת כָּל

הָאֲרָצֹת הָאֵל וְהִתְבָּרְכוּ

בְּזִרְעֶךָ כָּל גּוֹיֵי הָאָרֶץ:

וְאַסְגִּי יֵת בְּנִיךָ סַגִּיאִין כְּכֹכְבֵי שָׁמַיָא

וְאַתָּן לְבְנִיךָ יֵת כָּל אֲרַעְתָּא הָאֱלִין

וְיִתְבָּרְכוּן בְּדִיל בְּנֶךָ כָּל עַמֵּי אֲרַעָא:

וזהתברכו בזרעך. אדם אומר לבנו יהא

זרעך כזרעו של יצחק, וכן בכל המקרא,

וזזה אב לכולן, בך יברך ישראל לאמר

ישימך וגו', ואף לענין הקללה מצינו כן,

והיתה האשה לאלה, שהמקלל שונאו

אומר תהא כפלונית, וכן והנחתם שמכם

לשבועה לבחירי, שהנשבע אומר, אהא

כפלוני אם עשיתי כך וכך:

ה עֵקֶב אֲשֶׁר שָׁמַע אַבְרָהָם

בְּקוֹלִי וַיִּשְׁמָר מִשְׁמֶרְתִּי

מִצֻּוֹתַי חֻקֹּתַי וְתוֹרֹתַי:

חֲלָף דִּי קָבִיל אַבְרָהָם בְּמִימְרֵי וְנָטַר

מִטַּר מִימְרֵי פְקוּדֵי קִימִי וְאוֹרִיתִי:

שָׁמַע אַבְרָהָם בְּקוֹלִי. כְּשִׁנְסִיתִי אוֹתוֹ:

וַיִּשְׁמֹר מִשְׁמֶרְתִּי. גְּזֵרוֹת לְהִרְחָקָה עַל

אֲזֵהָרוֹת שְׁבַתוֹרָה, כְּגוֹן שְׁנִיּוֹת לְעֵרִיּוֹת,

וְשִׁבּוֹת לְשִׁבַּת: מִצֻּוֹתַי. דְּבָרִים שֶׁאֵיֵלּוּ לֹא

נִכְתְּבוּ רֵאשִׁיּוֹן הֵם לְהַצְטוּוֹת, כְּגוֹן גִּזְלֵ

ושפיכות דמים: חקותי. דברים שיער
הרע ואומות העולם משיבין עליהם, כגון
אכילת חזיר ולבישת שעטנז, שאין טעם
בדבר אלא גזירת המלך וחקותיו על
עבדיו: ותורתי. להביא תורה שבעל פה,
הלכה למשה מסיני:

שני, וַיָּשָׁב יִצְחָק בְּגֶרֶר:

וַיָּתֵב יִצְחָק בְּגֶרֶר:

וַיֵּשְׁבֵהוּ וַיֹּאמֶר אֲנִשִּׁי הַמָּקוֹם

לְאִשְׁתּוֹ וַיֹּאמֶר אַחֲתִי הוּא כִּי

יֵרָא לְאִמּוֹ אִשְׁתִּי כֵּן יִהְיֶנִּי

אֲנִשִּׁי הַמָּקוֹם עַל רְבֻקָּה כִּי

טוֹבַת מְרֵאָה הוּא:

וַיֵּשְׁבֵהוּ וַיֹּאמֶר אֲנִשִּׁי אֶתְרָא (עַל עֵיֶסֶק

אֶתְתֵּה) לְאֶתְתֵּה וַאֲמַר אַחֲתִי הִיא אֲרִי

דְּחִיל לְמִימַר אֶתְתִּי דְלָמָּא יִקְטִלֵנִי

אֲנִשִּׁי אֶתְרָא עַל רְבֻקָּה אֲרִי שְׁפִירַת

חֵיזוּ הִיא:

לֹאֲשֶׁתּוֹ. עַל אֲשֶׁתּוֹ, כִּמוֹ אֲמַרִי לִי אַחִי

הוא:

חַיֵּיהִי כִּי אֶרְכּוּ לוֹ שָׁם הַיָּמִים

וַיִּשְׁקָה אֲבִימֶלֶךְ מֶלֶךְ פְּלִשְׁתִּים

בְּעֵד הַחֲלוֹן וַיֵּרָא וַחֲנָה יִצְחָק

מִיִּצְחָק אֵת רַבָּקָה אֲשֶׁתּוֹ:

וַהֲוָה כִּד סְגִיאוֹ לָהּ תַּמָּן יוֹמִיָא וַאֲסִתְכִי

אֲבִימֶלֶךְ מֶלֶךְ דְּפְלִשְׁתִּי מִן תְּרַכָּא

וַחֲזָא וְהָא יִצְחָק מְחַיֶּיךָ עִם רַבָּקָה
אֶתֶּתָהּ:

כִּי אֲרָכּוּ. אָמַר, מַעֲתָה אֵין לִי לְדָאוּג,
מֵאַחֵר שְׁלֹא אֲנִסּוּהָ עַד עֲכָשִׁיו, וְלֹא נִזְהַר
לְהִיּוֹת נִשְׁמַר: וַיִּשְׁקֶה אֲבִימֶלֶךְ וְגו'.

שְׂרָאוּהוּ מִשְׁמֵשׁ מִטָּתוֹ:

ט וַיִּקְרָא אֲבִימֶלֶךְ לְיִצְחָק
וַיֹּאמֶר אֵךְ הִנֵּה אֲשַׁתְּךָ הִוא
וַאֲיֶיךָ אֲמַרְתָּ אֲחֹתִי הִוא

וַיֹּאמֶר אֱלֹיוּ יִצְחָק כִּי אָמַרְתִּי

כִּן אֲמוֹת עָלֶיהָ:

וְקָרָא אַבְימֶלֶךְ לִי־יִצְחָק וְאָמַר בָּרַם הָא

אֶתְתָּךְ הִיא וְאֶכְדִּין אֲמַרְתָּ אַחֲתִי הִיא

וְאָמַר לָהּ יִצְחָק אֲרִי אֲמַרִית דְּלָמָא

אֵימוֹת עָלֶיהָ:

וַיֹּאמֶר אַבְימֶלֶךְ מַה זֹּאת

עָשִׂיתָ לָנוּ כִּבְמַעֲט שָׁכַב אֶחָד

הָעָם אֶת אֲשֶׁתְּךָ וְהִבֵּאתָ

עֲלִינוּ אֲשֶׁם:

וְאָמַר אֲבִימֶלֶךְ מָה דָּא עֲבַדְתָּ לָנָא

כְּזַעִיר פּוֹן שְׂכִיב דְּמִיחַד בְּעַמָּא עִם

אַתְתָּךְ וְאַיְתִיתָא עֲלָנָא חוּבָא:

אחד העם. המיוחד בעם, זה המלך:

והבאת עלינו אשם. אם שכב, כבר הבאת

אשם עלינו:

יֵא וַיֵּצֵא אֲבִימֶלֶךְ אֶת כָּל הָעָם

לְאָמַר הִנֵּנִי בְּאִישׁ הַזֶּה

וּבָאֵשׁוֹ מוֹת יוֹמָת:

וּפָקִיד אֲבִימֶלֶךְ יָת כָּל עַמָּא לְמִימַר

דִּינִזְק לְגַבְרָא הַדִּין וּבִאתְתָּה אֶתְקַטְלָא

יְתְקַטֵּל:

יב וַיִּזְרַע יִצְחָק בְּאֶרֶץ הַחֹמָה

וַיִּמְצָא בַשָּׂנָה הַחֹמָה מָאָה

שְׁעָרִים וַיְבָרְכֵהוּ יְהוָה:

וַיִּזְרַע יִצְחָק בְּאֶרֶץ הַחֹמָה וַאֲשַׁכַּח

בַּשָּׁתָּה הַחֹמָה עַל חֹד מָאָה בְּדִשְׁעָרוֹהִי

וּבִרְכָּהּ יי:
ט:

**בארץ ההיא. אף על פי שאינה חשובה
כארץ ישראל עצמה, כארץ שבעת הגוים:
בשנה ההוא. אף על פי שאינה כתקנה,
שהיתה שנת רעבון: בארץ ההיא בשנה
ההיא. שניהם למה, לומר שהארץ קשה
והשנה קשה: מאה שערים. שאמדזה
כמה ראוייה לעשות, ועשתה על אחת
שאמדזה, מאה. ורבותינו אמרו, אומד זה
למעשרות היה:**

שְׁלִיטָה

יג וַיִּגְדֹּל

הָאִישׁ וַיִּלְךָ הָלֹךְ וַיִּגְדֹּל עַד כִּי
גָדֹל מְאֹד:

וַרְבָּא גְבָרָא וַאֲזַל אֲזִיל (נ"י סג"י) וַרְבִּי
עַד דִּי רְבָא לְחֵדָא:

כי גדל מאד. שהיו אומרים זבל פרדותיו
של יצחק, ולא כספו וזהבו של אבימלך:

יד וַיְהִי לוֹ מִקְנֶה צֹאן וּמִקְנֶה

בְּקָר וְעִבְדָּה רַבָּה וַיִּקְנֶאוּ אֹתוֹ

פְּלִשְׁתִּים:

וַהֲוָה לָהּ גִּיתִי עֶנָּא וַגִּיתִי תוֹרִין

וּפְלִחְנָא (נ"י וְעִבְדָּה) סִגְיָא וַקְנִיאוּ

בָּהּ פְּלִשְׁתֵּי:

ועבדה רבה. פעולה רבה, בלשון לע"ז

אוברוינ"א, עבודה משמע עבודה אחת,

עבודה משמע פעולה רבה:

טו וְכָל הַבְּאֵרֹת אֲשֶׁר חָפְרוּ

עֲבָדֵי אָבִיו בְּיָמֵי אַבְרָהָם

אָבִיו סְתָמוֹם פְּלִשְׁתִּים

וַיִּמְלְאוּם עֶפְרָ:

וְכָל בְּיָרִין דִּי חֲפָרוּ עֲבָדֵי אַבְרָהָם בְּיוֹמֵי

אַבְרָהָם אַבְרָהָם טְמוֹנוֹן פְּלִשְׁתִּי

וּמְלוֹנוֹן עֶפְרָא:

סְתָמוֹם פְּלִשְׁתִּים. מִפְּנֵי שֶׁאָמְרוּ תִקְלָה

הֵם לָנוּ מִפְּנֵי הַגִּיּוֹסוֹת הַבְּאוֹת עָלֵינוּ.

טְמוֹנִין פְּלִשְׁתִּי, לָשׁוֹן סְתִימָה, וּבִלְשׁוֹן

הַתְּלָמוֹד מִטְמַטֵּם אֶת הַלֵּב:

טו וַיֹּאמֶר אַבְיִמֶלֶךְ אֵל יִצְחָק

לֵךְ מֵעַמָּנוּ כִּי עָצַמְתָּ מִמָּנוּ

מְאֹד׃

וַאֲמַר אַבְיִמֶלֶךְ לְיִצְחָק אֵל מֵעַמָּנָא

אֲרִי תִקְפֹּתָא מִמָּנָא לַחֲדָא׃

יז וַיֵּלֶךְ מִשָּׁם יִצְחָק וַיַּחֲזֵן בְּנַחֲלִי

גָּרָר וַיֵּשֶׁב שָׁם׃

ואזל מתמן יצחק ושרא בנחלא דגרר

ויתב תמן׃

בנחל גרר. רחוק מן העיר:

יח וַיֵּשֶׁב יִצְחָק וַיַּחֲפֹר אֶת

בְּאֵרֹת הַמַּיִם אֲשֶׁר חָפְרוּ

בְּיָמַי אַבְרָהָם אָבִיו וַיִּסְתְּמוּם

פְּלִשְׁתִּים אַחֲרַי מֵוֹת אַבְרָהָם

וַיִּקְרָא לָהֶן שְׁמוֹת כַּשְׁמֹת

אֲשֶׁר קָרָא לָהֶן אָבִיו:

וְתב יִצְחָק וַחֲפֹר יֵת בְּיָרִי דְמִיָּא דִּי

חָפְרוּ בְּיוֹמַי אַבְרָהָם אֲבוֹהֵי וְטַמוֹנוֹן

פֶּלֶשֶׁתַּי בְּתָר דְּמִית אַבְרָהָם וְקָרָא

לָהֶן שְׁמָהֶן פֶּשֶׁמֶהֶן דִּי הוּא קָרִי לָהֶן

אַבוּהִי:

וַיֵּשֶׁב וַיַּחֲפֹר. אֵת בְּאֵרוֹת אֲשֶׁר חָפְרוּ בִּימֵי

אַבְרָהָם אֲבִיו, וּפְלִשְׁתִּים סָתְמוּם קוֹדֶם

שֶׁנִּסְעַי יִצְחָק מִגֵּר, חָזַר וַחֲפָרוּ:

יֵט וַיַּחֲפְרוּ עֲבָדֵי יִצְחָק בְּנַחֲלֵי

וַיִּמְצְאוּ שָׁם בְּאֵר מַיִם חַיִּים:

וַחֲפְרוּ עֲבָדֵי יִצְחָק בְּנַחֲלָא וַאֲשַׁכְחוּ

תִּמְזַן בִּירָא דְּמִיִּין נְבָעִין:

כ וַיִּרְיבוּ רַעֲי גָרָר עִם רַעֲי

יִצְחָק לֵאמֹר לָנוּ הַפָּיִם וַיִּקְרָא

שֵׁם הַבְּיָר עֵשֶׂק כִּי הִתְעַשְּׂקוּ

עִמּוֹ:

וַנִּצּוּ רַעְיוֹתָ דְּגָרָר עִם רַעְיוֹתָ דִּיצְחָק

לְמִימַר דִּי לָנָא מִיָּא וַיִּקְרָא שְׁמָא

דְּבִירָא עֵסְקָא אַרִי אֶתְעַסִּיקוּ עִמָּה:

עֵשֶׂק. ערעור: כִּי הִתְעַשְּׂקוּ עִמּוֹ.

נתעשקו עמו עליה במריבה וערעור:

כא וַיַּחֲפְרוּ בְּאֵר אַחֶרֶת וַיִּרְיֻבוּ

גַּם עָלֶיהָ וַיִּקְרָא שְׁמָהּ שְׁטִנָּה:

וַחֲפְרוּ בִּירָא אַחֲרֵי וַנְּצוּ אֶף עַלֶּהָ וַקְרָא

שְׁמָהּ שְׁטִנָּא:

שטנה. נושמן"ט:

כב וַיַּעֲתֵק מִשָּׁם וַיַּחֲפֹר בְּאֵר

אַחֶרֶת וְלֹא רַבּוּ עָלֶיהָ וַיִּקְרָא

שְׁמָהּ רַחֲבוֹת וַיֹּאמֶר כִּי עָתָה

הָרִחִיב יְהוָה לֵנּוּ וּפָרִינוּ

בְּאֶרֶץ:

וְאֶסְתַּלַּק מִתַּמֶּן וַחֲפֹר בִּירָא אַחֲרֵי וְלֹא

נִצּוּ עָלֶיהָ וּקְרָא שְׁמָהּ רַחֲבוֹת וְאָמַר

אֲרִי כֶעֶן אֶפְתִּי יֵי לָנָא וְנִיפּוּשׁ

בְּאֶרְעָא:

וּפָרִינוּ בְּאֶרֶץ כְּתֻרְגּוּמוֹ וְנִיפּוּשׁ בְּאֶרְעָא:

כג רביעי ויַעַל מִשָּׁם

בְּאֵר שֶׁבַע:

וַאֲסַת־לֵק מִתָּמֶן לְבְּאֵר שֶׁבַע:

כֹּד וַיֵּרָא אֵלָיו יְהוָה בְּלִלְהָ

הַחַוָּא וַיֹּאמֶר אֲנֹכִי אֱלֹהֵי

אֲבֹרָהֶם אָבִיךָ אֵל תִּירָא כִּי

אֶתְּךָ אֲנֹכִי וּבִרְכֹתֶיךָ

וְהִרְבֵּיתִי אֶת זַרְעֶךָ בְּעֶבֶר

אֲבֹרָהֶם עֲבָדֶי:

וְאֶתְגַּלִּי לָהּ יִי בְּלִילְיָא הַחַוָּא וַאֲמַר

אֲנִי אֱלֹהֵי דְאֲבָרָהֶם אֲבוֹךָ לֹא תִדְחַל

אֲרִי בְסַעֲדָךְ מִיִּמְרִי וְאֲבָרְכֶנָּךְ וְאֶסְגִּי

יָת בְּנֶיךָ בְּדִיל אֲבָרָהֶם עַבְדִּי:

כֹּה וַיִּבֶן שָׁם מִזְבֵּחַ וַיִּקְרָא בְּשֵׁם

יְהוָה וַיֵּט שָׁם אֹהֶלוֹ וַיִּכְרוּ שָׁם

עַבְדֵי יִצְחָק בְּאֶרֶץ:

וּבְנֵי תָמָן מִדְּבַחַא וְצִלִּי בִשְׁמֵא דֵיִי

וּפְרִס תָּמָן מִשְׁכְּנָה וְכָרוּ תָמָן עַבְדֵי

יִצְחָק בִּירָא:

כּו וַאֲבִימֶלֶךְ הֵלֶךְ אֵלָיו מִגָּרָר

וַאֲחִזַּת מִרְעָהוּ וּפִיכֹל שָׂר

צָבָאוֹ:

וַאֲבִימֶלֶךְ אָזַל לָוֶתָהּ מִגָּרָר וְסִיעַת

מִרְחֻמוֹהִי וּפִיכֹל רַב חֵילָה:

ואחזת מרעהו. כתרגומו וסיעת

מרחמוהי, סיעת מאוהבי. ויש פותרין

מרעהו מ' מיסוד התיבה, כמו שלשים

מרעים, דשמשון, כדי שתהיה תיבת

ואחזת דבוקה, אבל אין דרך ארץ לדבר

על המלכות כן, סיעת אוהביו, שאם כן כל
סיעת אוהביו הולִיךְ עמו, ולא היה לו
אלא סיעה אחת של אוהבים, לכן יש
לפותרו כלשון הראשון. ואל תתמה על
תי"ו של אחזת, ואף על פי שאינה תיבה
סמוכה, יש דוגמתה במקרא עזרת מצר,
ושכורת ולא מיין: אחזת. לשון קביצה
ואגודה, שנאחזין יחד:

כֹּז וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִצְחָק מִדּוֹעַ
בְּאַתָּם אֵלַי וְאַתָּם שְׂנֵאתָם

אֶתִּי וְתִשְׁלַחֵנִי מֵאֶתְכֶם:

וְאָמַר לְהוֹן יִצְחָק מָה דֵּין אֶתִּיתוֹן לְוֹתִי

וְאֶתוֹן סְנִיתוֹן יְתִי וְשִׁלַּחֵתוֹנִי מִלְּוֹתְכוֹן:

כֹּחַ וַיֹּאמְרוּ רָאוּ רָאִינוּ כִּי הָיָה

יְחֻזָּה עִמָּךְ וְנֹאמַר תְּהִי נָא

אֵלָּה בֵּינֹתֵינוּ בֵּינֵינוּ וּבֵינָךְ

וְנִכְבְּרָתָה בְּרִית עִמָּךְ:

וְאָמְרוּ מִחֲזָא חֲזִינָא אֲרִי הוּא מִימְרָא

דִּי בִּסְעָדָךְ וְאֶמְרָנָא תִּתְקִים כְּעֵן

מוֹמֶתָא דֵּהוּהּ בֵּין אֲבֵהֶתְנָא בִּינָנָא

וּבִינָךְ וְנִגְזֹר קָיָם עֲמָךְ:

רְאוּ רְאִינוּ. רְאוּ בְּאֲבִיךָ רְאִינוּ בְּךָ: תְּהִי נָא

אֵלָה בִּינוּתִינוּ וְגו'. הָאֵלָה אֲשֶׁר בִּינוּתִינוּ

מִימֵי אֲבִיךָ, תְּהִי גַם עֵתָה בִּינוּתִינוּ וּבִינוּתְךָ:

כֹּט אִם תַּעֲשֶׂה עֲמָנוּ רָעָה

כַּאֲשֶׁר לֹא נִגְעָנוּךְ וְכַאֲשֶׁר

עָשִׂינוּ עִמָּךְ רַק טוֹב וְנִשְׁלַחְךָ

בְּשָׁלוֹם אֶתָּה עִתָּה בְּרוּךְ

יְהוָה:

אִם תַּעֲבֹד עֲמָנָא בִּישָׁא כְּמָא דִּי לֹא

אֲנִיִּקְנֶךָ וְכְמָא דִּי עֲבַדְנָא עִמָּךְ לְחוּד

טַב וְנִשְׁלַחְנֶךָ בְּשָׁלָם אֶתְּ כַּעַן בְּרִיכָא

דִּי:

לֹא נִגְעֵנוּךְ. כְּשֶׁאֲמַרְנוּ לְךָ לְךָ מֵעַמָּנוּ:

אֶתְּ. גַּם אֶתְּ עָשָׂה לָנוּ כְּמוֹ כֵּן:

חֲמִישִׁי וַיַּעַשׂ לָהֶם

מִשְׁתָּהּ וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ:

וַעֲבַד לְהוֹן מִשְׁתֵּיא וַאֲכָלוּ וַשְׁתִּיאוּ:

לֹא וַיִּשְׁכְּמוּ בַּבֶּקֶר וַיִּשְׁבְּעוּ

אִישׁ לְאָחִיו וַיִּשְׁלַח יִצְחָק

וַיֵּלְכוּ מֵאֵתוֹ בְּשָׁלוֹם:

וַאֲקִדְמוּ בְּצַפְרָא וְקִיִּימוּ גִבֹּר לְאָחוּהִי

וְשִׁלְחָנוֹן יִצְחָק וַאֲזָלוּ מִלֹּתָהּ בְּשָׁלָם:

לֵב וַיְהִי בַיּוֹם הַהוּא וַיָּבֵאוּ

עֲבָדֵי יִצְחָק וַיִּגְדּוּ לוֹ עַל

אֲדוֹת הַבָּאֵר אֲשֶׁר חָפְרוּ

וַיֹּאמְרוּ לוֹ מִצְאָנוּ מַיִם:

וַהֲוֶה בְּיוֹמָא הַהוּא וְאֵתוּ עַבְדֵי יִצְחָק

וַחֲוִיאוּ לָהּ עַל עֵיסֶק בִּירָא דִּי חָפְרוּ

וַאֲמָרוּ לָהּ אֲשַׁכְחֲנָא מֵיָא:

לָהּ וַיִּקְרָא אֶתְהָ שְׁבַעָה עַל כֵּן

שֵׁם הָעִיר בָּאֵר שְׁבַע עַד הַיּוֹם

הַזֶּה:

וַיִּקְרָא יִתְהָ שְׁבַעָה עַל כֵּן שְׁמָא דְקִרְתָּא

בְּאֶרָא דְשַׁבַּע (נ"י בְּאֶר שַׁבַּע) עַד

יוֹמָא הַדִּין:

שַׁבַּעַה. עַל שֵׁם הַבְּרִית:

לְדַוִּיהִי עֲשׂוּ בֶן אֲרַבְעִים שָׁנָה

וַיִּקַּח אִשָּׁה אֶת יְהוּדִית בַּת

בְּאֶרִי הַחֲתִי וְאֶת בְּשֵׁמֶת בַּת

אֵילָן הַחֲתִי:

וְהָיָה עֲשׂוּ בֶר אֲרַבְעִין שָׁנִין וְנָסִיב

אֶתְתָּא יֵת יְהוּדִית בַּת בְּאֶרִי חֲתָאָה וַיֵּת

בְּשֵׁמֶת בֵּת אֵילָן חֲתָאָה:

בן ארבעים שנה. עשו היה נמשל לחזיר,
שנאמר יכרסמנה חזיר מיער, החזיר הזה,
כשהוא שוכב פושט טלפיו לומר ראו
שאני טהור, כך אלו גוזלים וחומסים,
ומראים עצמם כשרים. כל מ' שנה היה
עשו צד נשים מתחת יד בעליהן, ומענה
אותם, כשהיה בן מ', אמר, אבא בן מ'
שנה נשא אשה, אף אני כן:

לֵה וְתִהְיֶינָּה מִרְתִּי רוּחַ לִיצָחֵק

וְלִרְבֵּקָה:

וְהוּאָה מִסֶּרְבֵּן וּמִרְגֵּזֶן עַל מִימַר יִצְחָק

וְרִבְקָה:

מִזֶּרֶת רוּחַ. לְשׁוֹן הַמְּרֵאֶת רוּחַ, כְּמוֹ

מִמְרִים הֵייתָם, כֹּל מַעֲשִׂיהֶן הָיוּ לְהַכְעִים

וּלְעֲצֹבוֹן: לִיצְחָק וּלְרִבְקָה. שֶׁהָיוּ עֹבְדוֹת

עֲבֹדַת אֱלֹהִים:

בראשית פרק-כז

אֶל־וַיְהִי כִּי זָקֵן יִצְחָק וַתִּבְהִי־זָרָה

עֵינָיו מִרְאֵת וַיִּקְרָא אֶת עֵשָׂו

בְּנֵי הַגִּדְלִי וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי בְנֵי

וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי הַנְּנִי:

וְהָיָה כִּד סִיב יִצְחָק וְכִהְיָא עֵינֹהִי

מִלְמַחְזֵי וְקָרָא יֵת עֵשָׂו בְּרָה רַבָּה וַאֲמַר

לָהּ בְּרִי וַאֲמַר לָהּ הֵא אֲנִי:

וּתְכַהֵין. בַּעֲשֵׁנָן שֶׁל אֱלוֹהִים. דְּבַר אַחֵר,

כְּשֶׁנֶּעֱקֵד עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ, וְהִיא אֲבִיו רוֹצֵה

לְשַׁחֲטוֹ, בְּאוֹתָהּ שַׁעַת נִפְתָּחוּ הַשָּׁמַיִם,

וּרְאוּ מַלְאָכֵי הַשָּׁרֵת וְהָיוּ בּוֹכִים, וִירְדּוּ

דַּמְעוֹתֵיהֶם וְנִפְּלוּ עַל עֵינָיו, לְפִיכָךְ כָּהֵן

עיניו. דבר אחר, כדי שיטול יעקב את

הברכות:

ב וַיֹּאמֶר הִנֵּה נָא זִקְנָתִי לֹא

יָדַעְתִּי יוֹם מוֹתִי:

וַאֲמַר הָא כֵּעַן סִיבִית לִית אֲנִי יָדַע

יוֹמָא דְאִימוֹת:

לֹא יָדַעְתִּי יוֹם מוֹתִי. אִמַּר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן

קִרְחָה, אִם מִגִּיעַ אָדָם לְפָרֶק אֲבוֹתָיו, יִדְאֹג

חֲמֵשׁ שָׁנִים לְפָנֶיהֶן, וְחֲמֵשׁ לְאַחֵר בֶּן,

וַיִּצְחָק הָיָה בֶּן קַב"ג, אִמַּר, שְׁמָא לְפָרֶק

אמי אני מגיע, והיא בת קכ"ז מתה, והריני
בן ה' שנים סמוך לפרקה, לפיכך לא
ידעתי יום מותי, שמא לפרק אמי שמא
לפרק אבא:

ג. וְעַתָּה שָׂא נָא כִּלְיִךָ תִּלְיִךָ
וְקִשְׁתְּךָ וְצֵא הַשָּׂדֶה וְצוּדָה לִי
(צידה) צִיד:

וְכַעַן סַב כְּעַן זִינָךְ סִיפָךְ וְקִשְׁתְּךָ וּפּוֹק
לְחֻקָּלָא וְצוּד לִי צִידָא:

תליך. חרבך, שדרך לתלותה: שא נא.

לְשׁוֹן הַשְּׁחִזָה, כְּאוֹתָהּ שֶׁשְּׁנִינוּ, אֵין
מִשְׁחִיזִין אֶת הַסִּכִּין אֲבָל מְשִׁיָּאָה עַל גְּבִי
חֲבֵרְתָּהּ, חֲדָד סִכִּינָךְ וְשַׁחוּט יָפָה שְׁלֹא
תֵּאֱכִילָנִי נִבְלָה. וְצוּדָה לִי. מִן הַהִפְקָר,
וְלֹא מִן הַגְּזֵל:

דַּ וְעַשֵּׂה לִי מִטַּעֲמִים כֹּאֲשֶׁר
אָהַבְתִּי וְהִבִּיָּאָה לִי וְאֵכְלָה
בְּעֵבֹר תִּבְרַכְךָ נַפְשִׁי בְּטֶרֶם
אֲמוֹת:

וְעֵבִיד לִי תַבְשִׁילִין כָּמָא דְרַחֲמִית

וְאֶעַל לִי וְאֵיכּוֹל בְּדִיל דִּי תְּבָרַכְנָךְ

נִפְשִׁי עַד לֹא אֵימּוֹת:

ה' וְרַבָּקָה שְׁמַעַת בְּדַבָּר יִצְחָק

אֶל עֵשָׂו בְּנוֹ וַיֵּלֶךְ עֵשָׂו הַשְּׂדֵדָה

לְצוּד צִיד לְהַבִּיא:

וְרַבָּקָה שְׁמַעַת כִּד מַלִּיל יִצְחָק לֹות

עֵשָׂו בָּרָה וַאֲזַל עֵשָׂו לְחַקֵּלָא לְמִיצַד

צִידָא לְאַיְתָאָה:

לְצוּד צִיד לְהַבִּיא. מַהוּ לְהַבִּיא, אִם לֹא

ימצא ציד, יביא מן הגזל:

וְרִבְקָה אָמְרָה אֶל יַעֲקֹב בְּנֵה

לְאִמִּי הִנֵּה שָׁמַעְתִּי אֶת אֲבִיךָ

מְדַבֵּר אֶל עֵשָׂו אַחִיךָ לְאִמִּי:

וְרִבְקָה אָמְרָת לֹת יַעֲקֹב בְּרָה לְמִימִר

הָא שָׁמַעִית ית אַבְרָם מִמֶּלֶל עִם עֵשָׂו

אֲחִיךָ לְמִימִר:

וְהַבִּיָּאָה לִי צִיד וְעֲשֵׂה לִי

מִטַּעֲמִים וְאֹכֶלָה וְאַבְרָכָה

לפני יחזה לפני מותי:

איתי לי צידא ועבד לי תבשילין

ואיכול ואברכנך קדם יי קדם מותי:

לפני ה'. ברשותו, שיסכים על ידי:

הועתה בני שמע בקלי לאשר

אני מצוה אתך:

וכען ברי קבל מני למא די אנא

מפקד יתך:

ט לך נא אל הצאן וקח לי

מִנְשָׁם שְׁנֵי גִדִּי עֲזִים טָבִים

וְאֶעֱשֶׂה אֹתָם מִטַּעֲמִים לְאָבִיךָ

כֹּאֲשֶׁר אָהֵב:

אֲזִיל כֶּעֶן לֹת עֲנָא וְסָב לִי מִתָּמָן

תִּרִין גִּדִּי (בַּר) עֲזִין טָבִין וְאֶעֱבֹד

יִתְהוֹן תַּבְּשִׁילִין לְאָבוֹךְ כְּמָא דִּי רַחֵם:

וְקַח לִי. מִשְׁלִי הֵם וְאֵינָם גִּזְלָא, שְׂכָךְ כֹּתֵב

לָהּ יִצְחָק בְּכֹתוּבָתָהּ לִיטוֹל שְׁנֵי גִדִּי עֲזִים

בְּכָל יוֹם: שְׁנֵי גִדִּי עֲזִים. וְכִי שְׁנֵי גִדִּי

עֲזִים הִיָּה מֵאֲכָלוֹ שֶׁל יִצְחָק, אֲלֵא פֶסַח

הִיָּה, הָאֶחָד הַקָּרִיב לְפֶסַחֵנוּ, וְהָאֶחָד עֲשֵׂה

מִטַּעֲמִים. בְּפָרְקֵי דְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר: כֹּאשֶׁר

אָהָב. כִּי טַעַם הַגָּדִי כְּטַעַם הַצִּבִּי:

וְהִיבֵאתָ לְאָבִיךָ וְאָכַל בְּעֶבֶר

אֲשֶׁר יְבָרְכְּךָ לְפָנָי מוֹתָנוּ:

וְתִיתִי (נ"י וְתַעֲלֵ) לְאָבוֹךָ וְיִכּוֹל בְּדִיל

דִּיבְרַכְנָךְ קָדָם מוֹתָהּ:

וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל רַב־קָה אָמֵן

הֵן עָשׂוֹ אָחִי אִישׁ שָׁעַר וְאֶנְכִּי

אִישׁ חֶלֶק:

וְאָמַר יַעֲקֹב לְרִבְקָה אִמָּהּ הֵא עָשׂוֹ

אָחִי גִבּוֹר שְׁעָרִים וְאֲנִי גִבּוֹר שְׁעִיעַ:

אִישׁ שָׁעַר. בַּעַל שָׁעַר:

יב אֲדוֹלָי יִמְשֹׁנִי אָבִי וְהָיִיתִי

בְּעֵינָיו בְּמַתְעֵתַע וְהִבֵּאתִי

עָלַי קִלְלָה וְלֹא בִרְכָה:

מֵאִים יִמְשֹׁנִי אָבִא וְאֵהִי בְּעֵינוֹהִי

כַּמֶּתֶלְעָב וְאֵהִי מִיְּתִי (נִי וְאֵהִי מִיְּתִי)

עָלֵי לוֹטִין וְלֹא בִּרְכָן:

יִמְשֵׁנִי. כִּמוֹ מִמֶּשֶׁשׁ בַּצְהָרִים:

יְהִי וְהִתְאַמֵּר לוֹ אִמּוֹ עָלֵי קִלְקֶלֶתְךָ

בְּנֵי אֶךְ שְׂמַע בְּקוֹלִי וְלֹךְ קֹחַ

לִי:

וְאִמֶּרֶת לָהּ אִמָּה עָלֵי אֶתְאַמֵּר בְּנִבּוּאָה

דָּלָא יִיתוֹן לוֹטִיָּא עֲלֶךְ בְּרִי בְּרַם קִבֵּל

מִנִּי וְאַזִּיל סַב לִי:

יָד וַיִּלֶּךְ וַיִּקַּח וַיָּבֵא לְאִמּוֹ

וַתַּעַשׂ אִמּוֹ מַטְעָמִים כַּאֲשֶׁר

אָהַב אָבִיו:

וְאִזּל וְנָסִיב וְאֵיתִי לְאִמָּה וְעַבַּדַּת אִמָּה

תַּבְשִׁילִין כָּמָא דְרַחֲם אֲבוּהִי:

טו וַתִּקַּח רַבָּקָה אֶת בְּגֵדֵי עֵשָׂו

בְּנֵה הַגָּדֹל הַחֲמֹדֹת אֲשֶׁר אֶתָּה

בַּבַּיִת וַתִּלְבַּשׁ אֶת יַעֲקֹב בְּנֵה

הַקָּטָן:

וְנִסִּיבַת רְבֵקָה יָת לְבוּשֵׁי עֵשָׂו בְּרָה

רַבָּא דְּכִיתָא דִּי עָמָה בְּבִיתָא

וְאַלְבִּישַׁת יָת יַעֲקֹב בְּרָה זַעֲרָא:

הַחֲמִדוֹת. הַנִּקְיוֹת כְּתֻרְגּוּמוֹ דְּכִיתָא. דְּבַר

אַחַר שְׁחַמַּד אוֹתָן מִן נִמְרֹוד: אֲשֶׁר אֵתָּה

בְּבֵיתָ. וְהָלֹא כַּמָּה נָשִׁים הָיוּ לוֹ, וְהוּא

מִפְקִיד אֲצֹל אִמּוֹ, אֲלֹא שְׁהִיָּה בְּקִי

בְּמַעֲשֵׂיהֶן וְחוֹשְׁדִּין:

מִזְ וְאֵת עֹרֹת גְּדֵיִי הָעֲזִים

הִלְבִּישָׁה עַל יָדָיו וְעַל חֻלְקֹת

צוֹאֲרִיוֹ:

וַיֵּת מִשְׁכִּי גְדִי בַר עֲזִי אֶלְבִישֶׁת עַל

יְדוּהִי וְעַל שְׁעִיעוֹת צוֹרָה:

יִזְוֶה וְתִתֵּן אֶת הַמַּטְעָמִים וְאֶת

הַלֶּחֶם אֲשֶׁר עָשָׂתָה בְיַד יַעֲקֹב

בְּנָה:

וַיִּהְיֶה יֵת תַּבְשִׁילִיָּא וַיֵּת לַחֲמָא דִּי

עֲבַדַּת בִּידָא דִּיעֲקֹב בְּרָה:

יִח וַיִּבֹא אֶל אָבִיו וַיֹּאמֶר אָבִי

וַיֹּאמֶר הֲנֵנִי מִי אַתָּה בְּנִי׃

וְעַל לֹת אֲבוֹהֵי וְאִמִּי אֲבֹא וְאִמִּי הִיא

אֲנִי מִן אֶת בְּרִי׃

יִטְוִי־אִמִּי יַעֲקֹב אֶל אֲבִיו אֲנֹכִי

עָשׂוּ בְּכֹרֶךָ עָשִׂיתִי כִּאֲשֶׁר

דִּבַּרְתָּ אֵלַי קוֹם נֹא שְׁבָה

וְאֶכְלָה מִצִּידֵי בַעֲבוּר

תִּבְרַכְנִי נִפְשְׁךָ׃

וְאִמִּי יַעֲקֹב לְאֲבוֹהֵי אֲנִי עָשׂוּ בְּכֹרֶךָ

עֲבַדִּית כָּמָא דִּי מַלְיָלְתָּא עָמִי (נ"י:לי)

קום כְּעֵן אֶסְתַּחַר וְאֶכּוּל מִצִּידִי בְּדִיל

דִּי תִבְרַכְנִי נַפְשָׁךְ:

אנכי עשו בכרך. אנכי המביא לך, ועשו

הוא בכורך: עשיתי. כמה דברים, כאשר

דברת אלי: שבה. לשון מיסב על השלחן,

לכך מתורגם אסתחר:

כִּי־אָמַר יִצְחָק אֵל בְּנוֹ מַה זֶה

מַחֲרָת לְמַצֵּא בְּנִי וַיֹּאמֶר כִּי

הִקְרָה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְפָנַי:

וַאֲמַר יִצְחָק לְבָרָה מָה דֵּין אוֹחִיתָא

לְאִשְׁכָּחא בְּרִי וַאֲמַר אֲרִי זִמִּין יִי

אַלְהָךְ קָדְמִי:

כַּאֲוִיֵּאמָר יִצְחָק אֵל יַעֲקֹב גִּשָּׁה

נָא וַאֲמַשְׁךְ בְּנֵי הָאֵתָה זֶה בְּנֵי

עֵשָׂו אָם לֹא:

וַאֲמַר יִצְחָק לְיַעֲקֹב קְרִיב כְּעַן

וַאֲמַשְׁנֶךְ בְּרִי הֵאֵת דֵּין בְּרִי עֵשָׂו אָם

לֹא:

גִּשְׁהָ נָא וְאַמְשֹׁךְ. אָמַר יִצְחָק בְּלָבוֹ, אֵין

דֶּרֶךְ עֲשׂוֹ לְהִיּוֹת שֵׁם שָׁמַיִם שְׁגוֹר בְּפִיו,

וְזֶה אָמַר כִּי הִקְרָה ה' אֱלֹהֵיךְ:

כַּב־וִיגֵשׁ יַעֲקֹב אֶל יִצְחָק אָבִיו

וַיִּמְשְׁחֵהוּ וַיֹּאמֶר הַקֵּל קוֹל יַעֲקֹב

וְהִידִים יְדֵי עֲשׂוֹ:

וַקְרִיב יַעֲקֹב לֹות יִצְחָק אָבוֹהִי וַיִּמְשְׁחֵהוּ

וַאֲמַר קָלָא קָלָא דִּיעֲקֹב וַיִּדְיָא יְדוֹהִי

דְּעֲשׂוֹ:

קֹול יַעֲקֹב. שִׁמְדַּבֵּר בִּלְשׁוֹן תַּחֲנוּנִים, קוֹם

נָא, אֲבֹל עֲשׂו בִלְשׁוֹן קִנְטוֹרִיא דָּבָר, יִקוֹם

אֲבִי:

כֵּן וְלֹא הִכִּירוּ כִּי הָיוּ יָדָיו

כִּידֵי עֲשׂו אֶחָיו שְׁעָרֹת

וַיְבָרְכֵהוּ:

וְלֹא אֶשְׁתַּמּוּדְעָה אֲרִי הִוָּאָה יְדוּהָי

כִּידֵי עֲשׂו אֶחָוָהִי שְׁעִירָן (נ"י שְׁעָרֵינִי)

וַיְבָרְכֵהָ:

כד וַיֹּאמֶר אֶתָּה זֶה בְּנִי עֲשׂוּ

וַיֹּאמֶר אָנִי:

וַאֲמַר אַתָּה דִּין בְּרִי עֲשׂוּ וַאֲמַר הֵא

אָנֹכִי:

וַיֹּאמֶר אָנִי. לֹא אֵמַר אָנִי עֲשׂוּ, אֲלֹא אָנִי:

כה וַיֹּאמֶר הַגִּישָׁה לִּי וְאֶכְלָה

מִצֵּיד בְּנִי לְמַעַן תִּבְרַכְךָ

נַפְשִׁי וְהִגֵּשׁ לִּי וַיֹּאכֵל וַיָּבֵא לִּי

יֵין וַיִּשְׂתֶּה:

וַאֲמַר קָרִיב קָדָמִי וְאֵיכּוֹל מִצִּידָא

דְּבָרִי בְּדִיל דִּי תְּבָרַכְנָךְ נַפְשִׁי וְקָרִיב

לֵּה וְאֹכַל וְאֵיתִי (נ"י וְאֵעֵל) לֵּה חֲמָרָא

וְשִׁתִּי:

כו וַיֹּאמֶר אֱלֹיו יִצְחָק אָבִיו

גְּשָׁה נָא וְשַׁקָּה לִּי בָנִי:

וַאֲמַר לֵּה יִצְחָק אֲבוּהִי קָרִיב כְּעֵן

וְנִשְׁק לִּי (נ"י וְנִשְׁק לִּי) בָּרִי:

כז וַיִּגַּשׁ וַיִּנְשֹׁק לוֹ וַיִּרְחַ אֶת רִיחַ

בְּגֵדָיו וַיְבָרְכֵהוּ וַיֹּאמֶר רְאֵה

רֵיחַ בְּנֵי כְרִיחַ שְׂדֵה אֲשֶׁר

בְּרַכּוֹ יְהוָה:

וַיִּקְרַב וַיִּנָּשֶׁק לָהּ וַאֲרַח יָת רֵיחָא

דְּלְבוּשׁוֹהִי וַיְבָרְכָהּ וַאֲמַר חַזִּי רֵיחָא

דְּבָרֵי כְרִיחָא דְחֶקְלָא דִּי בְרַכָּהּ יִי:

וירח וגו'. והלא אין ריח רע יותר משטף

העזים, אלא מלמד שנכנסה עמו ריח גן

עדן: כריח שדה אשר ברכו ה'. שנתן בו

ריח טוב, וזה שדה תפוחים, כן דרשו
רז"ל:

כח שירי ויתן לך

האלהים מל השמים

ומשמיני הארץ ורב דגן

ותירש:

ויתן לך יי מטל דשמיא ומטובא

דארעא וסגיאות (נ"י וסגיות) עיבור

וַחֲמֹר:

וַיִּתֵּן לָךְ. יֵתֵן וַיַּחֲזֹר וַיִּתֵּן. וְלִפִּי פֶשׁוּטוֹ
מוֹסֵב לְעֵנִין הָרָאשׁוֹן, רֹאֵה רֵיחַ בְּנֵי שְׁנַתָּן
לֹא הִקְבִּ"ה, כְּרִיחַ שְׂדֵה זָנוֹ, וְעוֹד יֵתֵן לָךְ
מִטַּל הַשָּׁמַיִם זָנוֹ: מִטַּל הַשָּׁמַיִם.
בְּמִשְׁמָעוֹ, וּמִדְּרַשׁ אֲגֵדָה יֵשׁ לְהִרְבֵּה פָנִים:
כֵּן יַעֲבֹדוּךָ עַמִּים (וַיִּשְׁתַּחֲוּ)
וַיִּשְׁתַּחֲוּ לָךְ לְאַמִּים הַיָּחִיד
גְּבִיר לְאַחֶיךָ וַיִּשְׁתַּחֲוּ לָךְ בְּנֵי
אֲמֹךְ אֲרָרֶיךָ אָרֹר וּמְבַרְכֶיךָ

ברוך:

יִפְלְחֶנָּךְ עַמִּמִּין וַיִּשְׁתַּעֲבֹדוּן לָךְ מִלְכּוֹן
הוּי רַב לְאַחֶיךָ וַיִּסְגְּדוּן לָךְ בְּנֵי אִמֶּךָ
מִלְטָטִיךָ יְהוֹן לִיטִין וּמִבְרַכֶּיךָ יְהוֹן
בְּרִיכִין:

בני אמך. ויעקב אמר ליהודה בני אביך,
לפי שהיו לו בנים מכמה אמהות, וכאן
שלא נשא אלא אשה אחת, אמר בני אמך:
ארריך ארור ומברכך ברוך. ובבלעם
הוא אומר מברכך ברוך וארריך ארור,

הַצַּדִּיקִים תַּחֲלֹתָם יִסּוּרִים וְסוּפָן שְׁלוּחַ,

וְאוֹרְרֵיהֶם וּמַצַּעֲרֵיהֶם קוֹדְמִים

לְמַבְרָכֵיהֶם, לְפִיכֵךְ יִצְחָק הַקָּדִים קָלַלְתָּ

אוֹרְרִים לְבָרַכְתָּ מַבְרָכִים, וְהִרְשַׁעִים

תַּחֲלֹתָן שְׁלוּחַ וְסוּפָן יִסּוּרִין, לְפִיכֵךְ בִּלְעָם

הַקָּדִים בָּרַכְהָ לְקָלָלָהּ:

לַוִּיהִי כַּאֲשֶׁר כָּלָה יִצְחָק לְבָרֵךְ:

אֶת יַעֲקֹב וַיְהִי אֵךְ יָצָא יָצָא

יַעֲקֹב מֵאֵת פָּנָיו יִצְחָק אָבִיו

וַעֲשׂוֹ אָחִיו בָּא מִצִּידוֹ:

וְהָיָה כִּד שִׁיְצִי יִצְחָק לְבָרְכָא יִת יַעֲקֹב

וְהָיָה בָרַם מִפֶּק נִפֶּק יַעֲקֹב מִלֹּת אִפִּי

יִצְחָק אֲבוֹהִי וְעָשׂו אֲחוֹהִי אֲתָא (נ"י

על) מְצִידָה:

יֵצֵא יֵצֵא. זֶה יוֹצֵא וְזֶה בֵּא:

לֹא וַיַּעַשׂ גַּם הוּא מִטַּעֲמִים

וַיָּבֵא לְאָבִיו וַיֹּאמֶר לְאָבִיו

יָקָם אָבִי וַיֹּאכַל מִצֵּיד בְּנוֹ

בַּעֲבֹר תְּבָרַכְנִי נִפְשָׁךְ:

וְעֶבֶד אֶף הוּא תַּבְשִׁילִין וְאֵעִיל לֹות

אֲבוֹהֵי וְאָמַר לְאֲבוֹהֵי יָקוֹם אֲבָא וְיִכּוֹל

מִצִּידָא דְּבִרָה בְּדִיל דִּי תַּבְרַכְנִי

נַפְשָׁךְ:

לֵב וַיֹּאמֶר לוֹ יִצְחָק אָבִיו מִי

אַתָּה וַיֹּאמֶר אֲנִי בֶנְךָ בְּכֹרְךָ

עֵשָׂו:

וְאָמַר לָהּ יִצְחָק אֲבוֹהֵי מִן אַתָּה וְאָמַר

אֲנִי בֶרֶךְ בּוֹכֶרְךָ עֵשָׂו:

לֹא וַיַּחֲרֹד יִצְחָק חֲרָדָה גְּדֹלָה עַד

מְאֹד וַיֹּאמֶר מִי אֵפֹא הוּא

הַצֵּד צִיד וַיָּבֵא לִי וְאָכַל מִכֹּל

בְּטֶרֶם תָּבוֹא וַאֲבֹרְכֶהוּ גַם

בְּרוּךְ יְהִי:

וְתוֹה יִצְחָק תוֹהָא רַבָּא עַד לַחֲדָא

וַאֲמַר מִן הוּא דִּיכִי דִּצֵּד צִידָא וְאָעִיל

לִי וְאָכַלִּית מִכֹּלָא עַד לָא תִיעוּל

וּבִרְכִיתָהּ אַף בְּרִיךְ יְהִי:

ויחרד. כתרגומו ותוה, לשון תמיה.

ומדרשו, ראה גיהנם פתוחה מתחתיו: מי

איפוא. לשון לעצמו, משמש עם כמה

דברים. דבר אחר איפוא, איה פה, מי הוא

ואיפוא הוא הצד ציד: ואכל מכל. מכל

טעמים שבקשתי לטעום טעמתי בו: גם

ברוך יהיה. שלא תאמר, אילולי שרימה

יעקב לאביו לא נטל את הברכות, לכך

הסכים וברכו מדעתו:

לֹד כְּשֶׁמַּע עֲשׂוֹ אֶת דְּבָרֵי אָבִיו

וַיִּצְעַק צִעְקָה גְּדֹלָה וּמָרָה עַד

מְאֹד וַיֹּאמֶר לְאָבִיו בְּרַכְנִי גַם

אֲנִי אָבִי:

כֹּד שָׁמַע עֲשׂו יָת פֶּתַגְמִי אֲבוֹהִי וְצֹחַ

צֹחָא רַבָּא וּמְרִירָא עַד לַחֲדָא וַאֲמַר

לְאֲבוֹהִי בְרַכְנִי אַף אֲנִי (נ"י לִי)

אָבִא:

לֵה וַיֹּאמֶר בָּא אַחִיךָ בְּמִרְמָה

וַיִּקַּח בְּרַכְתְּךָ:

וַאֲמַר עַל אָחוֹךְ בְּחִכְמָתָא וְקָבִיל

בְּרַכְתְּךָ:

במרמה. בחכמה:

לוֹ וַיֹּאמֶר הֶכִי קָרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב

וַיַּעֲקֹבֵנִי זֶה פַעַמִּים אֶת

בְּכֹרְתִי לָקַח וְהִנֵּה עַתָּה לָקַח

בְּרַכְתִּי וַיֹּאמֶר הֲלֹא אֶצְלָתָ לִי

בְּרָכָה:

וַאֲמַר יְאוֹת קָרָא שְׁמָהּ יַעֲקֹב וְכַמִּנִּי

דָּנֹן תִּרְתִּין זְמַנִּין יְתִ בְּכִירוֹתִי נָסִיב
וְהָא כְּעֵן קָבִיל בְּרַכְתִּי וְאָמַר הֲלָא
שְׁבַקְתָּ לִּי בְּרַכְתָּא:

הכי קרא שמו. לשון תימה הוא, כמו הכי
אחי אתה, שמא לכך נקרא שמו יעקב, על
שם סופו שהוא עתיד לעקבני. תנחומא,
למה חרד יצחק, אמר, שמא עון יש בי
שברכתי קטן לפני גדול, ושניתני סדר
היחס, התחיל עשו מצעק ויעקבני זה
פעמים, אמר לו אביו מה עשה לך, אמר
לו את בכורתי לקח, אמר, בכך הייתי מצר

וַחֲרָד, שִׁמְאָ עֵבֶרְתִּי עַל שׁוֹרֶת הַדִּין, עֲכָשִׁיו
לְבָכוֹר בִּרְכָתִי, גַּם בְּרוּךְ יִהְיֶה: וַיַּעֲקֹבֵנִי.
כְּתִרְגוּמוֹ וְכִמְנִי, אֲרַבְנִי. וְאַרְבַּ, וְכִמֶּן. וַיֵּשׁ
מִתְרַגְמִין וְחִכְמִנִי, נִתְחַכֵּם לִי: אֲצַלֵּת.
לְשׁוֹן הַפְּרָשָׁה, כִּמוֹ וַיֵּאֲצֵל:

לֹא וַיַּעַן יִצְחָק וַיֹּאמֶר לָעֵשָׂו הֵן
גְּבִיר שִׁמְתִּיו לָךְ וְאַתָּה כָּל
אֶחָיו נָתַתִּי לוֹ לְעִבְדִּים וְדָגָן
וְתִירָשׁ סִמַּכְתִּיו וְלֶכָּה אֶפְּוֵא
מָה אֶעֱשֶׂה בְּנִי:

וְאֶתִּיב יִצְחָק וְאָמַר לַעֲשׂוֹ הֲאֵל רַב

שׁוֹתֶה לָךְ (נ"י עֲלֹנֶךָ) וַיֵּת כָּל אֲחוֹהִי

יְהִבִּית לָהּ לַעֲבָדִין וְעִיבֹר וַחֲמֹר

סַעֲדָתָה וְלָךְ הָכָא מָה אֶעֱבִיד בְּרִי:

הן גביר. ברכה זו שביעית היא, והוא

עושה אותה ראשונה, אלא אמר לו, מה

תועלת לך בברכה, אם תקנה נכסים שלו

הם, שהרי גביר שמתיו לך, ומה שקנה

עבד קנה רבו: ולכה אפוא מה אעשה

בני. איה איפא אבקש מה לעשות לך:

לח וַיֹּאמֶר עֲשׂוֹ אֵל אָבִיו

הַבְּרָכָה אַחַת הוּא לְךָ אָבִי

בְּרַכְנִי גַם אֲנִי אָבִי וַיֵּשֶׂא

עֲשׂוֹ קִלּוֹ וַיִּבְדֵּ:

וַאֲמַר עֲשׂוֹ לְאַבוֹהֵי הַבְּרָכָתָא חֲדָא הִיא

לְךָ אֲבָא בִּרְךָ לִי אֶף אֲנִי אֲבָא וְאַרְיִם

עֲשׂוֹ קָלָה וּבְכָא:

הַבְּרָכָה אַחַת. ה"א זו משמשת לשון

תימה, כמו הבמחנים, השמנה היא,

הכמות נבל:

לֹט וַיַּעַן יִצְחָק אָבִיו וַיֹּאמֶר

אֱלֹהֵי הַנָּה מִשְׁמַנִּי הָאָרֶץ יִהְיֶה

מִן־שֶׁבֶךְ וּמִטַּל הַשָּׁמַיִם מֵעַל:

וְאֶתֵּיב יִצְחָק אֲבוֹהִי וַאֲמַר לָהּ הֵא

מְטוֹבָא דְאַרְעָא יְהִי מִן־שֶׁבֶךְ וּמִטַּלָּא

דְּשָׁמַיָא מִלְּעֵלָא:

משמני הארץ וגו'. זו איטליא"ה של יוון:

מִן־עַל חֶרֶבֶךְ תַּחֲיֶיהָ וְאֶת אַחִיךָ

תַּעֲבֹד וְהָיָה כְּאִשׁוֹ תִּרְיֵד

וּפָרַקְתָּ עָלָיו מַעַל צוֹאֲרָה:

וְעַל חֶרֶבְךָ תִּיָּחֵי וְיָת אַחֲוֶיךָ תִּפְלֹחַ וְיָהִי

כִּד יַעֲבֹרוּן בְּנוֹהֵי עַל פְּתַגְמֵי אוֹרֵיתָא

וְתַעֲדִי נִירָה מַעַל צוֹרָר:

וְעַל חֶרֶבְךָ. כְּמוֹ בַחֲרֶבְךָ, יֵשׁ עַל שְׁהוּא

בַּמָּקוֹם אוֹת ב', כְּמוֹ עֲמַדְתָּם עַל חֶרֶבְכֶם,

בַּחֲרֶבְכֶם. עַל צְבֹאתֶם בְּצִבְאוֹתֶם: וְהָיָה

כְּאִשׁוֹ תִּרְיֵד. לְשׁוֹן צֶעֶר, כְּמוֹ אֲרִיד

בְּשִׁיחֵי, כְּלוּמָר כְּשִׁיעֲבֹרוּ יִשְׂרָאֵל עַל

הַתּוֹרָה, וַיְהִיָּה לְךָ פֶתַח־חַוֹן כִּי לֹא־צִטְעָר עַל
הַבְּרָכוֹת שֶׁנִּטְלָו, וּפְרָקַת עֲלוֹ וְגו':

מֵאֵל וַיִּשְׁטַם עֲשָׂו אֶת־יַעֲקֹב עַל
הַבְּרָכָה אֲשֶׁר בֵּרַכוֹ אָבִיו
וַיֹּאמֶר עֲשָׂו בְּלָבוֹ יִקְרְבוּ יָמָיו
אֲבִל אָבִי וְאַחֲרָהָ אֶת־יַעֲקֹב
אַחִי:

וְנִטַּר עֲשָׂו דְּבָבוּ לִי־עֲקֹב עַל בְּרַכְתָּא
דִּי בֵרַכְהָ אֲבוּהִי וְאָמַר עֲשָׂו בְּלָבָהּ

יִקְרְבוּן יוֹמֵי אָבִי דָּאָבָא וְאַקְטוּל יְתָ

יַעֲקֹב אָחִי:

יִקְרְבוּ יְמֵי אָבִל אָבִי. כַּמְשָׁמְעוּ, שְׁלֹא

אֲצַעֵר אֶת אָבָא. וּמִדְרַשׁ אַגְדָּה לְכַמָּה פָּנִים

יֵשׁ:

מִבְּוִיגָד לְרִבְקָה אֶת דְּבָרֵי עֵשָׂו

בְּנָה הֶגְדֵּל וְתִשְׁלַח וְתִקְרָא

לְיַעֲקֹב בְּנָה הַקָּטָן וְתֹאמַר

אֵלָיו הִנֵּה עֹשֶׂה אָחִיךָ מִתְנַחֵם

לָךְ לְהִרְגֶּךָ:

וְאַתְּחִיָּה לְרִבְקָה יֵת פֶּתַגְמִי עֲשׂוּ בְרָה
רְבָא וְשִׁלְחַת וְקָרַת לִיעֶקֶב בְּרָה זְעִירָא
וְאַמֶּרַת לָהּ הָא עֲשׂוּ אַחוּךְ כָּמֶן לָךְ
לְמִקְטָלָךְ:

ויגד לרבקה. ברוח הקודש הוגד לה מה
שעשו מהרהר בלבו: מתנחם לך. נחם על
האחווה, לחשוב מחשבה אחרת להתנכר
לך ולהרגך. ומדרש אגדה, כבר אתה מת
בעיניו, ושתה עליך כוס של תנחומים.

וּלְכִי פְּשׁוּטוֹ, לְשׁוֹן תְּנַחֲמוּמִים, מִתְנַחֵם הוּא
עַל הַבְּרָכוֹת בַּהֲרִיגָתָךְ:

מִגְּוֹעַתָּה בְּנִי שְׁמַע בְּקוֹלִי וְקוּם
בְּרַח לָךְ אֶל לְבֹן אָחִי חֲרָנָה:
וּכְעַן בְּרִי קַבֵּל מִנִּי וְקוּם אֲזִיל לָךְ לֹות
לְבֹן אָחִי לְחָרֹן:

מִדְּוִישְׁבַת עַמּוֹ יָמִים אַחֲדִים
עַד אֲשֶׁר תָּשׁוּב חֲמַת אָחִיךָ:
וְתִתִּיב עֲמָה יוֹמִין זְעִירִין עַד דִּיתוּב

רוּגְזָא דְאַחוּךְ:

אחדים. מועטים:

מה עַד שׁוּב אַף אַחִיךָ מִמֶּךָ

וְשָׂכַח אֶת אֲשֶׁר עָשִׂיתָ לוֹ

וְשָׁלַחְתִּי וּלְקַחְתִּיךָ מִשָּׁם לָמָּה

אֲשַׁכֵּל גַּם שְׁנֵיכֶם יוֹם אֶחָד:

עַד דִּיתוּב רוּגְזָא דְאַחוּךְ מִמֶּךָ וְיִתְנֶשִׁי

יָת דִּי עֲבַדְתָּ לָּהּ וְאֲשַׁלַּח וְאֶדְבַּרְנָךְ

מִתַּמָּן לָמָּה אֶתְכַּל אַף תַּרְוִיכוֹן יוֹמָא

חֹד:

לִמָּה אֲשַׁכֵּל. אֵהִיה שְׂכֹלָה מִשְׁנִיכָם.
הַקּוֹבֵר אֶת בְּנָיו קְרוֹי שְׂכּוֹל, וְכֵן בִּיעֲקֹב
אָמַר כֹּאשֶׁר שְׂכַלְתִּי שְׂכַלְתִּי: גַּם שְׁנִיכָם.
אִם יִקּוּם עָלַיךְ וְאֵתָה תִּהְרַגְנוּ, יַעֲמִדוּ בְנָיו
וְיִהְרַגוּךָ, וְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ נִזְרָקָה בָּהּ, וְנִתְּנָבָא
שְׁבִיזָם אֶחָד יָמוּתוּ, כִּמּוֹ שִׁמְפּוֹרֶשׁ בְּפֶרֶק
הַמִּקְנָא לֹאֲשֵׁתוּ:

מִן וְתֹאמַר רַבָּקָה אֵל יִצְחָק
קִצַּתִּי בְּחַיִּי מִפְּנֵי בָנוֹת חַת

אִם לֹקַח יַעֲקֹב אִשָּׁה מִבָּנוֹת

חַת פֶּאֱלָה מִבָּנוֹת הָאָרֶץ לָמָּה

לִי חַיִּים:

וְאָמַרְתְּ רַבָּקָה לִיצְחָק עֲקִית בְּחַיִּי מִן

קֶדֶם בִּנְת חֲתָאָה אִם נָסִיב יַעֲקֹב

אֶתְּתָא מִבְּנֵת חֲתָאָה כְּאֵלֶּיךָ מִבְּנֵת

אֶרְעָא לָמָּה לִי חַיִּים:

קִצְתִּי בַחַיִּי. מֵאֲסֵתִי בַחַיִּי:

א וַיִּקְרָא יִצְחָק אֶל יַעֲקֹב

וַיְבָרֶךְ אֹתוֹ וַיִּצְוֶהוּ וַיֹּאמֶר לוֹ

לֹא תִקַּח אִשָּׁה מִבְּנוֹת כְּנָעַן׃

וַיִּקְרָא יִצְחָק לְיַעֲקֹב וַיְבָרֶךְ יִתָּהּ וּפְקִידָהּ

וַיֹּאמֶר לָהּ לֹא תִסַּב אֶת־תֶּא מִבְּנוֹת כְּנָעַן׃

ב קוּם לְךָ פַּדְנָה אֶרֶם בֵּיתָהּ

בְּתוּאֵל אָבִי אֲמֹן וְקַח לְךָ

מִנְשָׁם אִשָּׁה מִבְּנוֹת לְבֶן אָחִי

אֲמֹן׃

קוֹם אֲזַיִל לְפַדֵּן אֶרֶם לְבֵית בְּתוּאֵל
אֲבוֹהָא דְאַמָּךְ וְסֹב לָךְ מִתַּמָּן אֶתְתָּא
מִבֵּנַת לְבִן אֲחוּהָא דְאַמָּךְ:

פִּדְנָה. כְּמוֹ לְפַדֵּן: בֵּיתָה בְּתוּאֵל. לְבֵית
בְּתוּאֵל, כֹּל תִּיבָה שֶׁצָּרִיכָה לִמ"ד בְּתַחֲלָתָהּ
הֵטִיל לָהּ ה"א בְּסוּפָהּ:

וַיֹּאֵל שְׂדֵי יִבְרָךְ אֶתְךָ וַיְבָרֶךְ
וַיִּרְבֶּךְ וְהָיִיתָ לְקַהֲל עַמִּים:

וַיֹּאֵל שְׂדֵי יִבְרָךְ יִתְךָ וַיַּפְשֵׁךְ וַיִּסְגְּנֶךְ

וְתֵּהִי לְכַנְשֵׁת שְׁבֻטִין:

וְאֵל שְׂדֵי. מִי שְׂדֵי בְּבִרְכוֹתָיו לְמַתְּבָרְכִין

מִפִּיו, יְבָרֵךְ אוֹתָךְ:

דַּוְיָתָן לָךְ אֶת בְּרִכַּת אֲבֹרָהִם

לָךְ וּלְזֶרְעֶךָ אֶתְךָ לְרֵשִׁיתְךָ אֶת

אֶרֶץ מִגְרִיךָ אֲשֶׁר נָתַן אֱלֹהִים

לְאַבְרָהָם:

וְיָתֵן לָךְ יֵת בְּרִכְתָּא דְאַבְרָהָם לָךְ

וּלְבָנֶיךָ עַמָּךְ לְמִירְתְּךָ יֵת אֲרַע

תֹּתְבוֹתֶךָ דִּי יְהִי לְאַבְרָהָם:

את ברכת אברהם. שאמר לו ואעשך לגוי
גדול, והתברכו בזרעך, יהיו אותן ברכות
האמורות בשבילך, ממך יצא אותו הגוי
ואותו הזרע המבורך:

ה שביעי ויִשְׁלַח

יִצְחָק אֶת יַעֲקֹב וַיֵּלֶךְ פָּדָנָה
אֶל לָבֵן בֶּן בְּתוּאֵל

הָאֶרְמִי אָחִי רְבֵקָה אִם יַעֲקֹב

וַעֲשׂוּ:

וְשִׁלַּח יִצְחָק יָת יַעֲקֹב וְאִזְל לְפָדֵן אֶרֶם

לְוֹת לָבֵן בַּר בְּתוּאֵל אֶרְמָא אַחוּהָא

דְּרְבֵקָה אִמָּה דִּיעֲקֹב וַעֲשׂוּ:

אם יעקב ועשו. איני יודע מה מלמדנו:

וַיֵּרָא עֵשָׂו כִּי בֵרַךְ יִצְחָק אֶת

יַעֲקֹב וְשִׁלַּח אֹתוֹ פִּדְנָה אֶרֶם

לְקַחַת לוֹ מִנְשָׁם אִשָּׁה בְּבָרְכוֹ

אֶתֹּוּ וַיֵּצֵא עָלָיו לֵאמֹר לֹא

תִּקַּח אִשָּׁה מִבָּנוֹת כְּנָעַן:

וַחֲזָא עֵשָׂו אֲרִי בָרִיךְ יִצְחָק יִתְּ יַעֲקֹב

וְשִׁלַּח יִתְּ לִפְדֹּן אֲרָם לְמַסֵּב לָהּ מִתָּמֶן

אֶתְתָּא כִּד בָּרִיךְ יִתְּ וּפְקִיד עֲלוֹהִי

לְמִימָר לֹא תִסֵּב אֶתְתָּא מִבְּנֵת כְּנָעַן:

מפטיר וַיִּשְׁמַע

יַעֲקֹב אֶל אָבִיו וְאֶל אִמּוֹ וַיֵּלֶךְ

פִּדְנָה אֶרֶם:

וְקָבִיל יַעֲקֹב מִן אֲבוֹהֵי וּמִן אִמּוֹ וְאִזְלֵ

לְפִדֵּן אֶרֶם:

וַיִּשְׁמַע יַעֲקֹב. מַחֲזֹבֵר לַעֲנִין שְׁלֹמֶעֱלָה.

וַיֵּרָא עָשׂוּ כִּי בֹרֵךְ יִצְחָק וְגו' וְכִי שָׁלַח אוֹתוֹ

פִּדְנָה אֶרֶם, וְכִי שָׁמַע יַעֲקֹב אֶל אֲבִיו וְהִלֵּךְ

פִּדְנָה אֶרֶם, וְכִי רָעוּת בְּנוֹת כְּנַעַן, וְהִלֵּךְ גַּם

הוּא אֶל יִשְׁמַעֵאל:

ח וַיֵּרָא עָשׂוּ כִּי רָעוּת בְּנוֹת

כְּנַעַן בְּעֵינָי יִצְחָק אֲבִיו:

וַחֲזָא עֵשָׂו אֶרֶי בִּישָׂא בְּנַת כְּנָעַן בְּעֵינֵי

יִצְחָק אֲבוֹהֵי:

ט וַיֵּלֶךְ עֵשָׂו אֶל יִשְׁמָעֵאל וַיִּקַּח

אֶת מַחְלַת בַּת יִשְׁמָעֵאל בֶּן

אֲבִרְהָם אַחֹת נְבִיּוֹת עַל

נָשָׁיו לוֹ לְאַשָׁה:

וְאֵזַל עֵשָׂו לֹת יִשְׁמָעֵאל וַנְּסִיב יֵת

מַחְלַת בַּת יִשְׁמָעֵאל בַּר אֲבִרְהָם אַחֲתָהּ

דְּנְבִיּוֹת עַל נְשׂוֹהֵי לָהּ לְאַנְתּוֹ: ססס:

**אחות נביות. ממשמע שנאמר בת
ישמעאל איני יודע שהיא אחות נביות,
אלא למדנו שמת ישמעאל משיעדה
לעשו קודם נשואיה, והשיאה נביות
אחיה, ולמדנו שהיה יעקב באותו הפרק
בן ס"ג שנים, שהרי ישמעאל בן ע"ד
שנים היה כשנולד יעקב, שי"ד שנה היה
גדול ישמעאל מיצחק, ויצחק בן ס' שנה
בלדת אותם, הרי ע"ד, ושנותיו היו קל"ז,
שנאמר ואלה שני חיי ישמעאל וגו', נמצא
יעקב כשמת ישמעאל בן ס"ג שנים היה,**

וּלְמַדְנוּ מִכָּאן שֶׁנִּטְמָן בְּבֵית עֶבֶר י"ד שָׁנָה,
וְאַחֵר כֵּךְ הֵלֵךְ לַחֲרוֹן, שֶׁהָרִי לֹא שָׁהָה בְּבֵית
לִבָּן לִפְנֵי לֵידָתוֹ שֶׁל יוֹסֵף אֲלֵא י"ד שָׁנָה,
שֶׁנֶּאֱמַר עֲבַדְתִּיךָ י"ד שָׁנָה בִּשְׁתֵּי בָנוֹתֶיךָ
וְשֵׁשׁ שָׁנִים בְּצֹאנֶךָ, וְשֹׁכֵר הֵצֵאן מִשְׁנוּלָד
יוֹסֵף הִיָּה, שֶׁנֶּאֱמַר וַיְהִי כֹאֲשֶׁר יָלְדָה רַחֵל
אֶת יוֹסֵף וְגו', וַיּוֹסֶף בֶּן לִי שָׁנָה הִיָּה
כְּשֶׁמָּלַךְ, וּמִשָּׁם עַד שִׁירָד יַעֲקֹב לְמִצְרַיִם
ט' שָׁנִים, ז' שָׁל שׁוֹבַע זב' שָׁל רַעֲב, וַיַּעֲקֹב
אָמַר לְפָרְעָה יָמֵי שְׁנֵי מִגֹּדְרֵי שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה
שָׁנָה, צֵא וְחָשׁוּב י"ד שָׁנָה שֶׁלִּפְנֵי לֵידָת

**יוסף, ושלושים של יוסף, ותשע משמלך
עד שבא יעקב, הרי נ"ג, וכשפירש מאביו
היה בן ס"ג, הרי קי"ו, והוא אומר שלושים
ומאת שנה, הרי חסרים י"ד שנים, הא
למדת, שאחר שקבל הברכות נטמן בבית
עבר י"ד שנים: על נשיו. הוסיף רשעה
על רשעתו שלא גרש את הראשונות:
חסלת פרשת תולדות:**